

SECTION 5. GENERAL LINGUISTICSDOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-520-4-19>**IMPACT OF GLOBALIZATION ON THE PROCESS
OF LEXICAL BORROWING****ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР ЗАПОЗИЧАННЯ
ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ****Крпыва Ю. В.**

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department
of General and Applied Linguistics
V. N. Karazin Kharkiv National
University
Kharkiv, Ukraine*

Крпыва Ю. В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри загального
та прикладного мовознавства
Харківський національний
університет імені В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

Medved O. V.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department
of Applied Linguistics
National Aerospace University "Kharkiv
Aviation Institute"
Kharkiv, Ukraine*

Медведь О. В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної
лінгвістики
Національний аерокосмічний
університет імені М. С. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
м. Харків, Україна*

В історії національних мов на тому чи тому етапі їх розвитку науковці простежують певні періоди інтенсифікації контактування з іншими мовами, зокрема зростання рівня запозичень лексичних одиниць. Традиційно йдеться про збільшення лексичних запозичень унаслідок тривалого чи періодичного співіснування мови-джерела та мови-реципієнта через тісну взаємодію елементів цих мов у свідомості осіб, які на момент мовного контактування мають у своїй мовленнєвій практиці зазначені мови як альтернативні засоби комунікації.

Розвиток мови окремого етносу в окресленому напрямку стимулюється, за Е. Гаугеном [4, с. 1], двомовністю, що є результатом низки екстралінгвальних явищ. Розглядаючи історичний контекст мовного контактування, Дж. Санкофф виокремлює серед таких явищ категорію умов, пов'язаних із соціальною нерівністю, як-от війна, завойовування,

колони́зація тощо [5, с. 3]. Дослідниця пропонує й протилежну категорію умов, що формують плідне підґрунтя для взаємодії мов, – такі, за яких має місце відносна рівність носіїв мов, що контактують [5, с. 3]. У такому разі контактування потрактовано як результат розвитку торгівлі та урбанізації [5, с. 3].

Протягом останніх десятиліть важливим чинником, що посилив процес мовних контактів, можна вважати глобалізацію [1], за якої скорочення бар'єрів між країнами відбулося не тільки на рівні економіки, але й на рівні комунікації, глобалізований характер якої став можливим без руйнування географічних кордонів між її (комунікації) учасниками.

Мета нашої наукової розвідки – дослідити вплив глобалізації на запозичання лексичних одиниць, що з'являються в мові-реципієнті під час контактування з мовою-джерелом.

На думку М. Гаспельмата [3, с. 35], концепція лексичних запозичень у межах загального мовознавства покликана з'ясувати причини появи нової номінативної одиниці в мові саме шляхом запозичання, а не творенням її власними ресурсами, які всі мови мають для таких цілей [3, с. 35].

Розглядаючи глобалізацію як причину не тільки інтенсифікації, але й модифікації запозичання лексичних одиниць, уважаємо за потрібне зазначити набуття спеціального статусу однією з мов світу – англійською мовою, котра через низку екстралінгвальних чинників (маємо на увазі перш за все могутність держав, для населення яких вказана мова є рідною, і їхню роль у новаторських галузях науки та техніки) є на сьогодні вже не тільки однією з міжнародних мов, але й засобом глобального спілкування.

Саме ця мова й виконує роль мови-джерела для більшості мов-реципієнтів у випадку, коли йдеться про запозичання лексичних одиниць, що забезпечують інтернаціоналізацію науково-дослідної діяльності.

Так, наприклад, слово *innovation* (англ.) утворилося від латинського *novation* («новизна») й англійського префікса *in-*, що означає «в», «уведення». Воно було запозичене до лексичного складу багатьох мов, зокрема польської та української, і завдяки глобалізаційним процесам його використання інтенсифікувалося, у тому числі й в освітньо-науковій сфері. На польському сайті, що репрезентує Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, у новинному розділі розміщено статтю «Współpraca nauki i biznesu w obszarze inżynierii produkcji oraz jubileusz Centrum Przedsiębiorczości i Transferu Technologii» [6], у якій аналізоване слово подане неодноразово, наприклад, у виразі *transfer technologii i innowacje w biznesie*. Так само на сайті Міністерства освіти і науки

України оприлюднено офіційний документ «Про фінансування заходу «Відкрита наука та інновації в Україні 2024» (OSICU 2024)» [2], у якому також використано відповідне запозичення в адаптованій для української лексико-граматичної системи формі *інновація*.

Інша модифікація процесу семантичних запозичень стала точкою перетину не тільки власне глобалізації, але й трансформації, яка стосується комунікації, а саме активного зростання такого її різновиду, як віртуальна комунікація. Частотність звернення до інтернет-спілкування закономірно призводить до залучення одиниць англійської мови для передавання тих чи тих понять під час спілкування мовою-реципієнтом, як-от: *теме* (англ.) – *теме* (польськ.) – *мем* (укр.); *post* (англ.) – *post* (польськ.) – *пост* (укр.).

Не можна не згадати ще одну царину, для якої спостерігаємо запозичання лексичних одиниць англійської мови, які стосуються організації освітнього процесу, котрий задля забезпечення його безперервності та доступності, зокрема в плані міжнародної освіти, на сучасному етапі реалізується віддалено, завдяки технологіям онлайн-навчання (як бачимо, автори не оминули запозиченої лексики для опису формату навчання). Так, наприклад, останнім часом у педагогіці увійшли до широкого обігу терміни *inclusion* (англ. «включення») – *inkluzja* (польськ.) – *інклюзія* (укр.); *masterclass* (англ. «публічний захід із поширення педагогічного досвіду») – *masterclass* (польськ.) – *майстер-клас* (укр.).

Розташувавши мову-джерело та мову-реципієнта на шкалі їх престижності, можемо дійти висновку, що статус глобального засобу спілкування для першої з вищезгаданих, безумовно, чинить тиск на мовців в плані вибору одиниці цієї мови. Прикметно, що на сучасному етапі випадки лексичних запозичень, за такої ситуації щодо статусності, можемо розглядати як своєрідну нерівність не у зв'язку з низьким положенням носія мови-реципієнта, а з функціональним навантаженням мови, що є джерелом запозичень.

Отже, на сучасному етапі розвитку окремих мов світу внаслідок глобалізації створено сприятливі умови для їхньої взаємодії з мовою-джерелом – англійською мовою, що отримала статус засобу глобального спілкування. Звертає увагу, що запозичання лексичних одиниць модифікується й інтенсифікується через глобалізацію певних комунікативних сфер, зокрема науково-дослідницької діяльності, віртуальних форм спілкування, освіти, особливо в її дистанційному форматі.

Перспективним вважаємо вивчення поширеності запозичень у певних підсистемах мови-реципієнта, що використано для реалізації номінативної функції мови з метою передати спеціальні поняття

за допомогою уніфікованого плану вираження за появи нових явищ і технологій у сучасній науковій царині.

Література:

1. Глобалізація. *Council of Europe*. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/globalisation> (дата звернення: 12.12.2024).
2. Про фінансування заходу «Відкрита наука та інновації в Україні 2024» (OSICU 2024). URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-finansuvannia-zakhodu-vidkryta-nauka-ta-innovatsii-v-ukraini-2024-osicu-2024> (дата звернення: 12.12.2024).
3. Haspelmath M. Lexical borrowing: Concepts and issues. *Loanwords in the World's Languages: A Comparative Handbook* / Ed. M. Haspelmath and U. Tadmor. Berlin – New York. 2009. P. 35–54. DOI: 10.1515/9783110218442.
4. Haugen E. The Analysis of Linguistic Borrowing. *APA PsycNet*. P. 1–22. DOI: <https://psycnet.apa.org/doi/10.2307/410058>. URL: <https://psycnet.apa.org/record/1951-03117-001> (дата звернення: 12.12.2024).
5. Sankoff G. Linguistic Outcomes of Language Contact. *Wiley Online Library*. P. 1–27. DOI: <http://dx.doi.org/10.1002/9780470756591.ch25>. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/9780470756591.ch25> (дата звернення: 12.12.2024).
6. Współpraca nauki i biznesu w obszarze inżynierii produkcji oraz jubileusz Centrum Przedsiębiorczości i Transferu Technologii. URL: <https://www.gov.pl/web/nauka/wspolpraca-nauki-i-biznesu-w-obszarze-inzynierii-produkcji-oraz-jubileusz-centrum-przedsiębiorczosci-i-transferu-technologii> (дата звернення 19.12.2024).